

Árkosi Mózes tehát 1857-ben bözödi pap lett és a volt 1873-ig. Ezen időközben a kereszturi egyházkörben közügyigazgató és házasságvéd is volt.

Bözödön ezen idő alatt az 1856-ban leégett papi és mesteri gazdasági épületek újraépítették. 1868-ban újra fedetett fehér pléhvél a torony és megkezdetett egy új papiház építése, a mely 1873-ban végeztetett be.

Árkosi Mózesnek fogsága ideje alatt egy veszélyes szivbetegsége fejlődött ki, a mi idővel mindinkább fokozódott, ugyannyira, hogy annak következtében 1873-ban le kellett hogy mondjon a papi hivatalról. Az egyházi hatóság elfogadván a lemondását, őt mindenemű papi teendőktől felmentette és $\frac{1}{3}$ -ad keperészlet élvezése mellett — a mi később $\frac{1}{4}$ -re szállítottatott le — tisztességes nyugalomba bocsátotta. Ez a keperészlet — nem lévén annak adására akkor más mód — papi utóda képéből szakasztatott el, úgy, hogy utóda ezen részlet hiányával kapta a rendes papi jövedelmet.

Igy élt Árkosi Mózes még 13 évet. Folyó 1886. január 19-én délelőtt 11 órakor saját házából kilépve elérte szivbaja, a mikor háza kőlépcsőzetén arczra lebukva, fején halálos sebet kapott, a mi nek következtében azonnal meghalt.

*

Hazáját és annak szabadságát hön szerette s büszke volt arra, hogy azért ő is szenvedett.

Mint pap lelkiismeretes és buzgó volt. 1861-ben egyházi tanácsosnak is megválasztatott. Irt több papi dolgozatokat, melyeket hallgatói előtt elmondott, de ilyenemű munkája kiadva nincs, s más sincs az említett fogsági emlékeken kívül.

Gyöngéd apa s elég gondos családfő volt, de azon teendőkben, melyeknek hiv teljesítését a család iránti szeretet parancsolja, sokat gátolta a fennebb már ismert sorsa, a mi nem kis aggodalmat okozott lelkének és fájdalmat szivének. Mint ember mindvégig vidám kedélyű volt, élczeni szeretett.

Legyen áldott emléke!

BOÉR LAJOS.

KIS MÓZES.

(1821—1884.)

Egyházunk történetébe nem irták nevezetes ténykedések ragyogó betűkkel e nevet. Mint a bokrok alján a kis ibolya illattal a léget, úgy Kis Mózes is nagy hegyek, idegen ajku népek és más hitet vallók által az unitárius ekklezsiáktól elszigetelt kicsiny egyházban szerény hivatalához hiven, a reá bizottak szivét igyekezett valásos buzgósággal és szeretettel elárasztani. Legyen szabad e helyen röviden megemlékezni róla.

Kis Mózes 1821-ben született S.-Szt.-Királyban jómódu szabad székely szülőktől.

A falusi elemi iskola bevégezése után a sz.-kereszturi algymnasiumba vitték szülői, hol szorgalma és jó magaviselete által rövid időn nemcsak előljárói, de tanuló társai szeretetét kiérdemelte. Mint egy tanuló társa emlité, a szorgalom és munkásság, felnöttek irányában a tisztelet és engedelmesség, tanuló társaival szemben a szeretet és méltányosság benne kedélyes és megnyerő vidámsággal párosult. Itt az osztályokat szép eredménynyel végezve, kolozsvári főiskolánkba ment, hol tanulmányait bevégezte 1844-ben.

Ugyanebben az évben szép csengő erőteljes hangja által s képzettségénél fogva kiérdemelte a martonosi ekklezsia bizalmát s megválasztatott kántor-tanítónak. Martonosban kezdődik egyházi működése. Itt lett alkalma kimutatni először, hogy bár szerény állásban is sokat kivihet az akarat, kivált ha az, mint nála is, ifjui hévvel és lankadatlan buzgalommal, a közügy iránti lelkesültséggel és szeretettel párosult.

Mint énekvezer az újabb kor kívánalmái szerint oly szép egyszerűséggel és vallásos ihlettséggel énekelt, énekeltette tanítványait és vezette a híveket, hogy szomszédos kartársai példányképpen vették őt.

Mint tanító, fáradságot nem ismerve, tapintatos eljárásával azon kor tanítói között az első sorába lépett. Mint népét minden téren előre vinni törekvő népnevelő, az erkölcsök nemesítése, az ismeretek gyarapítása mellett az anyagiakról sem feledkezett meg. Különösen szerette a gyümölcsészettel foglalkozni, s tanítványaival, kik szeretettel követték, a Martonos szomszédságában levő községekben is oltogatott, nemesítve ezáltal nemcsak a gyümölcsöket, de az erkölcsöket is.

A szabadságharcz alatt hívei között volt, vigasztalva a családokat, melyeknek tagjai közül sokan fegyvert ragadtak a szent ügy érdekében. Egy alkalommal, midőn egy oláh tábor Martonost és vidékét megszállva tartá, csak rendkívüli erejének köszönhető, hogy pár hívével a támadó fanatizáltakon át fejszecsapások segítségével az erdőbe menekülhetett, míg az ellenség elvonult. Ezalatt kifosztott gabonája és butoraiból, szóval semmi nélkül hagyatott, öt évi szerzeményéből alig maradt mit magára öltön.

1850-ben július elején Pipére helyeztetett át papnak. Nehány nap múlva nőül vette Árkosi Mihály akkori bözödi pap és kereszturkőri esperes leányát, a most is élő Árkosi Dénes ravai, s a napokban elhunyt Árkosi Mózes bözödi nyug. lelkészek testvérét: Rózaliát, kivel 34 évig boldog házasságban élt. E házasságból született 6 gyermekük. Egy fiura közülök szembetegsége miatt szerény jövedelméből a gondos atya ezer forintot felül költött. A szépreményű ifju még sem nyerte vissza egészségét, eddigi szembaja mellé más betegség is csatlakozván, 1868-ban Sz.-Kereszturon meghalt. Négy élő gyermekük közül Sándor d.-szt.-mártoni énekvezer és vallástanító, Mózes somogyomi állami elemi iskolai tanító.

Kis Mózes családja körében mint hű férj, szerető édesapa, nagyapa a legnagyobb szeretet, odaadó gond és utánjárással igyekezett

övéinek előmenetelére és boldogítására. S habár 1858. őszén, midőn minden vagyona és évi jövedelme be volt takarítva, gonosz kéz által okozott tűz által most már másodszer fosztatott meg minden vagyonától, s terjedelmes családjával a legkeserűbb inségre szorult: még sem esett el, de példás szorgalma és takarékosága következtében, remélve és bizva, ismét felemelkedett; sőt haláláig, mely 1884. nov. 20-án 9 napi tüdőgyulladás után következett be, biztos megélhetési alapot gyűjtött szeretteinek.

Ezekben tán meg is volna röviden a harmincznégy évig hű férjnek és családapáának — 5 évig lelkes iskolamesternek életrajza. Azonban helytelenül tennék, ha le'készkedését említés nélkül hagyám. Anyagiakban különben is szegény hiveinek felerészét állomása elfoglalása alkalmával 1850-ben a legnagyobb inségben találta. Ugyanis egy véletlen tűz által a községnek fele hamvadott el. A lángok az istenházát sem kimélték meg, megfosztották fedelétől, tornyától és mennyezetétől. Az imádkozás helyén szárandó romhalmaz volt, a hívő hivek áldozatát és buzgótságát kérve. És ime már 1852-ben a csinos kis templom készen állott, az elolvadt két harang helyett annak tornyából egy, de amazok mindenikénél nagyobb és szebb hívogatta imára a buzgó lelkeket. Az 1856-ban elhamvadt papi gazdasági épületek szintén hamar felépítették. Később 1858-ban egy kisebb harang és a mesteri szük és félreeső telek helyett alkalmas telket vásárolt az ekklezsia. Ezt mesteri lakással, gazdasági épületekkel látta el. 1884-ben betetőzte munkásságát, simeoni nyugodtsággal hajthatta le fejét; mert rég óhajtott vágyát és célját elérte, méltán szólhatott így az apostollal pályája végén: „Nem hiába fáradoztam“. Az állammal kötött szerződés alapján a mesteri telek a községnek használat végett átadatik, a 93 fitra számított mesteri jövedelmet az állam 300 forintra kiegészíti, az iskola lesz községivé, de abban mindig az unitárius énekvezér a tanító. Szorgalmát hirdeti az utódok előtt a gyönyörű gyümölcsös kert is, mely meglehetősen emeli a papi jövedelmet.

Végül legnagyobb örömmel szólhatok a vallás-erkölcsi életről is, melynek 34 évig volt hű és lelkiismeretes őre. Midőn ekklezsiáink némelyikében méltán hangzanak a fájó hangok: „meglankadott a szeretet az emberek fiai közt,“ azok Kiss Mózes volt hiveiről nem is szólottak, nem is szólóak. Ő azok közül, kik neki adattak, egyet sem veszített el. Vallásos buzgó nép siratja őt. Sionnak utai a gondjára bízott ekklezsiában nem sirnak, sőt a 365 lélek közül 150—160 az istenházában minden ünnepezen, a tőle tanult szép hangon hatalmasan hirdeti: „Megáll az Istennek igéje.“

Egyszerű sirköved feliratának kiegészítésül, elhunyt elődöm, fogadd e kis koszorut.

SZÉKELY ZSIGMOND.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Ifj. br. Vay Miklós emlékezete. Irta Radácsi György, theol. tanár. Ez emlékbeszédet Radácsi a tiszáninneni ev. ref. egyházkerület és a sárospataki főiskola által 1886. jun. 27-ik napján rendezett háláünnepevényen tartotta a sárospataki főiskola inatermében. Ifj. br. Vay Miklós, a nagynevű br. Vay Miklós fia, utóbbi években a sárospataki főiskolának volt érdemes gondnoka, azelőtt pedig mintegy 20 évig a szobrászattal foglalkozott. Nevét megörökítette azzal is, hogy a debreczeni zsinaton, midőn az egyesült ref. egyházkerületek a domesticitát megalkották, arra 5000 frtot adományozott. Az emlékbeszéd a művészetért és egyházáért lángoló prot. főurnak emelt méltó emlékoszlop sikerült szép vonásokkal alkotva.

A protestans egyház halottai. Egyházi beszéd, melyet az erdőbényei ev. ref. templom építésének százéves ünnepéye alkalmával 1886. jun. 20-án elmondott Czinko István erdőbényei ev. ref. lelkész. Szónoki erővel s vallásos melegséggel irt szép alkalmi beszéd. Kiadatott Sárospatakon.

A sárospataki ev. ref. főiskolai könyvtár többszörös példányai czimjegyzékét az igazgatóság kiadta oly czélből, hogy azokat cseré utján vagy pénzért értékesítse. Felhívjuk reá gymnasiumaink igazgatóságai figyelmét.

Mitrovics Gyula sárospataki hittanár és főiskolai lelkész előfizetésre felhívást bocsátott ki Borsodi József „Hétköznapi, bűnbánati és alkalmi imáira“. A 12 ivre terjedő mű előfizetési ára 1 frt 50 kr, kötött példány 2 frt, mely Tornaallyára küldendő a szerző fiához, Borsodi Józsefhez. Borsodi egyike a legkitünőbb imairóknak és a felhívást különösen ajánljuk lelkésztársaink figyelmébe.

Pedagogiai Plutarch 6. 7. 8. hármás füzet tartalma: Mednyánszky, Rissányi J.-tól. Locke, Felméri Lajostól. Gyertyáni I., dr. Tóth Kálmántól. Molnár L., dr. Zsengeri S.-tól. Dugonics A., dr. Márki S.-tól. Dr. Kehr K., Ebenspanger I.-tól. Berecz A., dr. Gerevich E.-tól. Ballagi Károly, Tóth Páltól. Péterfi S., Böngérfi I.-tól. Erdődi I. Seemann G.-tól. Az Orbók Mór pozsonyi tanártól szerkesztett s Drotleff R.-tól kiadott ez életrevaló vállalatot ajánljuk pártfogásba.